

3. Ünite

AİLE AHLAKI

Üniteye Hazırlık

1. Yunus suresinin 87. ve Nûr suresinin 36. ayetleri ışığında "ideal ev/kiblegâh ev" anlayışını araştırınız
2. Ankebût suresi 41. ayetin ışığında öldürücü ve zehirli ev örneği "örümceğin evini" araştırınız.
3. Bir çocuk esirgeme kurumuna ziyaret düzenleyip gözlemlerinizi sınıfta paylaşınız.

1. AİLENİN, AİLE KURUMUNUN ÖNEMİ

Aile; aynı çatı altında yaşayan, evlenme, kan ve akrabalık bağlarıyla birbirine bağlanan, kederde ve sevinçte duygu birliği kuran ve dayanışma ruhu gösteren bireylerin oluşturduğu sosyal ve dinî bir kurumdur.

Aile, sosyal bir kurumdur. Aile, toplumu ayakta tutan kaledir. Bir bina için sütun, bir doku için hücre, bir tarla için tohum ne kadar önemli ise bir toplum için de aile o kadar önemlidir. Toplumun çekirdeğini aile oluşturur. Dolayısıyla bir toplumun geleceği, “kültürel ve ahlaki değerleri” içselleştiren ailelerin varlığıyla mümkündür. İnsanlar, bu yüce değerler için özveride bulunur; gerekirse savaşılarak şehit olurlar.

Aile, dinî bir kurumdur. Aile, dünyanın her yerinde ve tarihin her döneminde, ahlaki ve dinî değerlerle doğrudan irtibatlı olmuştur. Bu bakımdan kutsaldır. İslam dininde evlilik nikâha dayanır. Nikâhsız bir aile yuvası düşünülemez. Nasıl ki toplumun temeli aile ise ailenin temeli de nikâhla oluşturulur.

Allah Teala, kadın ve erkeği birbirlerine karşı duydukları his, arzu, duygu ve meyillerle yaratmıştır.²⁴⁵ Hz. Âdem’in kendi cinsinden bir arkadaşa, bir eşe, Hz. Havva’ya ihtiyaç duyması yaratılıştan gelen bu meyil gereğidir. Rabb’imiz şöyle buyurmuştur: **“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık...”**²⁴⁶

İnsan sosyal bir varlık olarak yalnız yaşayamaz. Bu beraberliğin en tabii ve en huzurlu olanı evlenip aile kurmaktır. Bu sebeple kız istemeye gidenler; “Allah Teala’nın emri, Hz. Peygamber’in (s.a.v) kavliyle kerimenizi istemeye geldik.” derler. Evlilik Allah’ın (c.c.) emridir. Bu emre binaen yapılan her bir amel ise ibadettir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v), evlenmiş ve evliliği teşvik etmiştir. Evlilik hayatında merhametli bir baba, müşfik bir dede, fedakâr bir eş... modellerini insanlığa sunmuştur.

Gençlere hitaben; “İmkân bulanlarınız evlensin çünkü gözü ve iffeti en iyi koruyan evliktir...” buyurmuşlardır. Bir başka hadis-i şerifte de; *“Nikâh benim sünnetimdir. Evleniniz, ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övünürüm.”*²⁴⁷ buyurmuştur.

“Allah, size kendi cinsinizden eşler var etti. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar verdi...” (Nahl suresi, 72. ayet.)

“Sizden bekâr olanları... evlendirin..”

(Nur suresi 32. ayet)

245 bk. Âl-i İmrân suresi, 14. ayet.

246 Hucurat suresi, 13. ayet.

247 İbn Mâce, Nikâh, 1.

“KİM BENİM YOLUMDAN AYRILIRSA BENDEN DEĞİLDİR”

Sahabeden üç kişi, Resulullah'ın eşlerinden birine, onun ibadet hayatını sormuşlar. Durumu öğrenince ibadetlerini az bularak daha çok ibadet yapmaya karar vermişlerdir.

Birisi gece sabahlara kadar namaz kılmaya, ikincisi her gün oruç tutmaya, üçüncüsü de aile hayatı ile ilgisini kesmeye azmetmişti. Hz. Peygamber (s.a.v), onların yaptıklarını öğrenince yanlarına geldi ve şöyle buyurdu:

“Yemin ederim ki ben hepinizden daha fazla Allah'tan korkar ve onun koyduğu sınırlara riayet ederim. Fakat (aynı zamanda) nafile oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. Gece namaz da kılarım uyku da uyurum. Kadınlarla da evlenir aile hayatı yaşarım. Kim benim yolumdan ayrılırsa benden değildir.”

(Buhârî, Nikâh, 1).

Erkek, eşini ve çocuklarını koruyup her türlü tehlikeden muhafaza etmeye çalışır. Kadın ise hayatın her türlü zorlukları karşısında dayanabileceği güvenilir bir hayat arkadaşı, sevgi ve şefkatiyle kucaklayacağı eş ve çocuklara sahip olmak ister. Kur'an-ı Kerim'de **“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”**²⁴⁸ buyrulur.

Eşler birlikte Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak, günaha düşmemek için birbirlerinin eksiklerini tamamlarlar. Rabb'imiz bu konuda bir ayetinde **“...Onlar (kadınlarınız) sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbise gibisiniz...”**²⁴⁹ buyurur. Evlilik bedeni sükûna, ruhu huzura erdiren bir müessesedir. Aile, yeni nesli toplum hayatına hazırlar. Aile, çocukların bedeni ve ruhi yönden büyümesini sağlar. Allah'a (c.c.) karşı kulluk ve sorumluluk bilinci kazandırır.

Toplum, ailelerin bir araya gelmesinden oluşur. Bu nedenle aile, içinde yaşadığı toplumun, toplum da ailenin genel özelliklerini yansıtır. Aile, toplumun çekirdeği, adeta bir modelidir. Aile ile amaçlanan, insan neslinin sağlıklı bir şekilde çoğalmasını sağlamak ve topluma yararlı bireyler kazandırmaktır. İyi ve güzel alışkanlıklar ve davranışlar ailede kazandırılabilir. İnançlar, ahlaki davranışlar, hayatın iyi ve zor yönlerini paylaşmak ailede öğrenilir. Aile toplumun özüdür, onu tahribe yönelen her şey, toplumun tahribine yönelmiş demektir.

Veda Hutbesi'nde kadının, kocasına Allah'ın (c.c.) bir emaneti olduğu belirtilmektedir. Yüceler yücesi Rabb'imizin değerli bir emaneti olmak, kadın için ne kadar güzel bir rütbedir. Çocuklar da anne ve babaya verilmiş emanetlerdir. Onları en güzel bir şekilde terbiye etmeye çalışmak, hayırlı insanlar olarak ümmetin hizmetine vermek anne babanın ortak görevidir.

248 Rum suresi, 21. ayet.

249 Bakara suresi, 187. ayet.

Bir aile yuvası kurmak için samimi bir niyet, doğru bir eş seçimi şarttır. Ailede huzur ve mutluluğun devamı için karşılıklı fedakârlık ve sadakat esastır. Kadın olsun erkek olsun eş seçimi, müminlerin en çok dikkat etmeleri gereken hususların başında gelmektedir. Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de evlilikte izlenecek en temel ölçüyü şöyle belirtmiştir. **“İman etmedikleri sürece Allah’a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah’a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de mümin bir cariye Allah’a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece Allah’a ortak koşan erkeklerle, kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah’a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de iman eden bir köle, Allah’a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle, cennete ve bağışlanmaya çağırır. O, insanlara ayetlerini açıklar ki öğüt alıp düşünsünler.”**²⁵⁰

Peygamber Efendimiz (s.a.v) de ümmetini eş seçimi konusunda uyarmış ve şu ölçüleri getirmiştir: *“Kadın dört özelliğinden dolayı seçilir: Malı, soyu - sopyu, güzelliği ve dindarlığı; evlilikten hayır görmeyen için eşin dindarını seç!”*²⁵¹

Peygamberimiz (s.a.v) evlilikte dindar olan eşin tercih edilmesini tavsiye etmiştir. Eş seçiminde yapılan bu sıralama önem verme sıralamasıdır. En az değer verilecek olan ilk sırada en değerlisi ise son sırada zikredilmiştir. Çünkü “dindarlık” kişinin kendi kazanımı ile elde ettiği bir özelliktir. Dinî duyarlılığı içselleştiren insanların davranışlarını, inanç ve ahlak ilkeleri yönlendirir. Günahlardan korunan ve Allah’tan (c.c.) korkan birisinin, eşinin ve çocuklarının aleyhine sonuçları olacak işlere girmesi mümkün değildir. Dolayısıyla evlilik akdi, kadının dindarlığından dolayı yapılırsa bu nikâh, akitlerin en sağlamı, ülfet yönünden en devamlısı, başlangıç ve akıbet itibarıyla en iyisi olur.

Aileler, sevgi üzerine kurulmalıdır. Güven, dayanışma ve yardımlaşma ancak birbirlerini seven kişiler arasında gerçekleşir. Ailede sevgi herhangi bir menfaate bağlı olmamalıdır. Sevgi, saygı ve dayanışma ailenin temel dayanaklarını meydana getirir. Ayrıca aile bir fedakârlık kurumudur. Eşlerden her biri nefisinden önce eşini ve çocuklarını tercih etmelidir. Kıscası sadakat, fedakârlık, şefkat ve muhabbetle yaşanan aile hayatı, cennet hayatı gibi olur.

Kahvehane köşelerinde mutluluk arayanlara!

“Hayât-ı âile” isminde bir maîşet var;
Saâdet ancak odur... dense hangimiz anlar?
Hayât-ı âile dünyada en safâlı hayat,
Fakat o âlemi bizler tanır mıyız? Heyhât!
Sabahleyin dolaşıp bir kazanca hizmetle;
Evinde akşam otursan kemâl-i izzetle;
Karın, çocukların, annen, baban, kimin varsa,
Dolaşsalar; seni kat kat bu hâleler sarsa;
Saray-ı cenneti yurdunda görsen olmaz mı?
İçinde his taşıyan kalb için bu zevk az mı?
Karın, nedîme-i rûhun; çocukların rûhun;
Anan, baban birer âğuş-ı ilticâ-yı masûn,
Sıkıldın öyle mi? Lâkin biraz alışsan eğer,
Fezâ kadar sana vasi', gelir bu dar çember.
Ne var şu kahvede bilmem ki sığmıyorsun eve?
Gelin de bir bakalım... Buyrun işte bir kahve;

Mehmet Âkif Ersoy, Safahat, s. 118.

250 Bakara suresi, 221. ayet

251 Buhârî, Nikâh, 15.

2. AİLE FERTLERİNİN BİRBİRLERİNE KARŞI GÖREVLERİ

Aile fertleri birbirlerini Allah (c.c.) rızası için sevmelidir. Yapılan her türlü fedakârlığın karşılığı da yine Cenâb-ı Haktan beklenmelidir. Toplumda olduğu gibi aile içinde de hak ve hukuka karşılıklı riayet edilmelidir. Sorumlulukların yerine getirilmesi için belli bir düzen ve disiplinin kurulmasına, rollerin belirli olmasına ihtiyaç vardır. Nitekim bu konuda Cenâb-ı Hak: **“...Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları olduğu gibi kadınların da erkekler üzerinde belli hakları vardır.”**²⁵² buyurmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v) de bir hadis-i şerifinde konuya şöyle işaret etmiştir: *“Ey erkekler, sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi kadınlarınızın da sizin üzerinde hakları vardır.”*²⁵³

İslam dinî eşlerin birbirlerine karşı anlayışlı ve saygılı olmasını ister. Kur’an-ı Kerim, *“...Kadınlarla iyi geçininiz...”*²⁵⁴ buyurur. Hz. Peygamber (s.a.v) de insanların en iyisinin eşlerine karşı iyi davrananlar olduğunu ifade eder.²⁵⁵

Erdemli ve mükemmel bir toplum yapısı gerçekleştirmenin en önemli şartı olan hak ve sorumluluk bilinci, toplumun çekirdek birimi olan aile için de vazgeçilmez bir önem taşır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v), aile bireylerinin haklarını ihmal etmek pahasına nafil namaz kılmaya, oruç tutmaya vb. ibadetler yapmaya bile izin vermemiştir.²⁵⁶

252 Bakara suresi, 228. ayet.

253 Tirmizî, Tefsir, 10

254 Nisâ suresi, 19. ayet.

255 Tirmizî, Radâ, 11.

256 Buhârî, Savm, 55.

2.1. EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI GÖREVLERİ

Ailede erkek; hanımına ve çocuklarına karşı sorumluluğunun bilincinde olup onlara değer vermeli, hanımına karşı nazik ve kibar davranmalıdır. Peygamberimiz (s.a.v) *"İmanı en olgun olan mümin, ahlâkça en güzel olandır. Sizin en hayırlınız da eşlerine en güzel davranmanızdır."*²⁵⁷ buyurmuştur. Önemli kararlar alırken onun da fikrini sormalı, ailesinin geçimi için elinden gelen gayreti göstermelidir. Helalinden kazanarak geçimlerini sağlamalıdır. Ailenin huzurunu bozacak içki, kumar vb. kötü alışkanlıklardan uzak durmalı, ailenin şeref ve namusunu korumalıdır. Fırsat buldukça evde eşine yardımcı olmalıdır. Nitekim Hz.Aişe'ye, Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) evinde ne yaptığı sorulduğunda *"Ev halkına işlerinde yardım ederdi, elbisesinin söküğünü diker, ayakkabısını tamir ederdi, ezanı işitince de namaza çıkardı."*²⁵⁸ demiştir. Erkek, eşine kaba davranmamalı ve ona karşı şiddete başvurmamalıdır.

Evin hanımı ise kocasına karşı saygılı, kibar davranmalı; ailesinin şeref ve itibarına leke getirecek davranışta bulunmamalıdır. İffet ve namusunu korumalıdır. Aşırı harcamadan kaçınmalı, çocuklarının eğitimine önem vermek gibi görevlerini yerine getirmek suretiyle aile mutluluğuna katkıda bulunmalıdır. Nitekim Allah Resulü (s.a.v): *"Bir kadın beş vakit namazını kılar, ramazan orucunu tutar, iffetini korur, bir de kocasına saygı gösterirse, ona 'Haydi, cennetin hangi kapısından girmek istersen gir.' denilir."*²⁵⁹ buyurmaktadır.

Aile hayatı karşılıklı, sevgi, saygı, ilgi, hoşgörü, dayanışma, anlaşma ve birbirlerinin kusurlarını görmemeye bağlıdır. Aile bireyleri arasındaki görev ve sorumlulukları kesin olarak ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle ailede yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma içinde olmak önemlidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) *"Sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır..."*²⁶⁰ buyurmuştur.

257 Nesâî, Sıyâm, 43; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 378.

258 Nesai, Nikah, 14

259 Ahmed b. Hanbel, Müsned, I/191.

260 Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 270

2.2. ÇOCUKLARIN ANNE-BABAYA KARŞI GÖREVLERİ

Anne karnından itibaren çocuğun bakımını üstlenen anne, çocuk eğitiminin en zahmetli ve en yorucu vazifesini yerine getirir. Allah'ın (c.c.) kendisine verdiği sevgi ve şefkat hissiyle bu büyük fedakârlığı gösterir. Baba ise çocuğun beslenme, barınma, eğitim ve yuva kurma gibi bütün ihtiyaçlarını karşılamak için var gücüyle çalışır.

İsrâ suresinin 23–25. ayetleri ışığında ilkeler çıkaralım.

* Allah'tan (c.c.) başkasına ibadet etmemek.

*

*

*

*

Cenâb-ı Hak; **“Biz insana ana babasına iyilik yapmasını tavsiye ettik...”**²⁶¹ buyurmaktadır. Allah Resulü'ne (s.a.v) “Allah'ın katında en sevgili amel hangisidir? diye sorulduğunda, *“Vaktinde eda olunan namazlar, namazdan sonra ana- babaya iyilik etmektir.”*²⁶² buyurmuştur.

BİLGİ KUTUSU

Evlatların Ebeveyne Karşı Başlıca Görevleri

- * Maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak,
- * Huzurlu bir yaşama ortamı sağlamaya çalışmak,
- * Kendilerinden aşırı fedakârlıklar beklememek,
- * Haklarında şikâyetçi olmamak,
- * Kusurlarını saklayıp iyiliklerinden söz ederek itibarlarını korumak,
- * Uyarılmaları zorunlu olan durumlarda ise uyarıları incitmeden yapmak,
- * Hayatta iken ve öldükten sonra haklarında duacı olmak,
- * Haram olmayan konularda isteklerini yerine getirmek,
- * İbadetlerine yardımcı olmak,
- * Öldüklerinde vasiyetlerini yerine getirmek ve arkalarından hayır hasenatta bulunmak,
- * Hatıralarını yaşatmak üzere dostlarıyla ve sevdikleriyle ilişkiyi devam ettirmek,
- * Dinin ve örfün gerekli veya güzel bulunduğu hususları yapmak.

261 Ankebut suresi, 8. ayet.

262 Buhârî, Mevâkıt, 5, Edeb, 1; Müslim, İman, 137–139.

DÜŞÜNELİM / KİM BAKABİLİR?

Evde bir yıla yakın yatakta bakmak zorunda olduğunuz bir akrabanız var. Yemeğini kendisi yiyemiyor, yemeğe çalışsa elleri titriyor, yemeği üstüne döküyor. Her şeyi yemiyor. Sebzeleri ezerek vermek zorundasınız. Meyveleri püre yapmazsanız yemiyor. Konuşmadığı için çok hırçın oluyor. Anlatmak istediği şeyleri bağırarak ve ağlayarak söylemeye çalışıyor. Gündüzleri çok uyuduğu için geceleri uyumayı sevmiyor. Gecenin ortasında uyanıyor ve yüksek sesle bağırıyor. Evde uyanları uyandırıyor. İstekleri tamamlanınca tekrar uyuyor. Ancak bu hâli sürekli tekrar ediyor. Yatalak olduğu için altının temizlenmesine itina gösterilmesi gerekiyor. Çünkü huysuzluğu en fazla buradan geliyor. **Böyle birine hiç kızmadan, hiç yüz ekşitmeden sabırla kim bakabilir?**

Lokman sûresinde şöyle buyrulmaktadır: **“....biz insana, anasına ve babasına itaati de tavsiye ettik. Anası onu zayıflık üstüne zayıflıkla taşıdı. Onun sütten ayrılması da iki yıl içindedir. (Biz insana): ‘Bana, anana ve babana şükret’ diye de tavsiye ettik. Dönüş, ancak banadır. Bununla beraber eğer her ikisi de bilmediğin bir şeyi, bana ortak koşman hususunda seni zorlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin ve bana yönelenlerin yolunu tut....”**²⁶³

Hz. Peygamber (s.a.v) de en önemli amelleri, Allah (c.c.) katındaki değerine göre, *“Vaktinde kılınan namaz, ebeveyne iyilik ve Allah yolunda cihat”*²⁶⁴ şeklinde sıralamıştır. Bir başka hadiste de, *“kebâir (büyük günahlar)”* diye bilinen başlıca kötülüklerin en büyükleri, *“Allah’a ortak koşmak, ebeveyne asi olmak ve yalan yere şahitlik yapmak”*²⁶⁵ şeklinde ifade edilmiştir.

DÜŞÜNELİM!

Ebû Hüreyre (r.a.) anlatıyor: “Bir adam Allah Resulü’ne (s.a.v) gelerek;

- Ey Allah’ın Resulü kendisine iyi davranma ve haklarını koruma hususunda en öncelikli kişi kimdir, diye sordu. Allah Resulü (s.a.v.):
- Annendir, buyurdu. Ben;
- Sonra kim, diye sordum.
- Annendir, buyurdu.
- Sonra kim, diye sordum, üç defa ‘Annendir’ buyurdu. Ondandır sonra kim gelir, diye sorunca:
- Sonra baban gelir, buyurdu.”

(Buhârî, Edeb, 2; Müslim, Birr, 1)

263 Lokman sûresi, 14, 15. âyetler.

264 Buhârî, Edeb, 1; Müslim, İmân, 137.

265 Buhârî, Edeb, 1; Müslim, İmân, 143, 144.

2.3. ANNE-BABANIN ÇOCUKLARINA KARŞI GÖREVLERİ

Her yeni doğan çocuk, aile için yeni bir mutluluk ve sevinç vesilesi olması yanında yeni sorumlulukları da beraberinde getirir. Çocukların beslenme, barınma, giyim-kuşam ve sağlık gibi ihtiyaçlarının karşılanması ailenin en başta gelen görevidir. Hz. Peygamber (s.a.v), kişinin hayır yolunda yaptığı harcamaların en faziletlisinin, aile bireylerine yaptığı harcamalar olduğunu belirtmiştir. Başka bir hadisinde de, *"Geçimini sağlaması gerekenleri ihmal etmek, insana günah olarak yeter."*²⁶⁶ buyurmuşlardır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v), kendi çocukları ve diğer çocuklara karşı son derece sevgi, merhamet ve şefkat göstermiştir. Onları bağrına basmış, öpmüş, hatalarını bağışlamış, şakalaşmış, hatta oyunlarına katılmıştır. Onun çocuklara olan bu düşkünlüğünü yadırgayan birini, *"Allah senin kalbinden merhameti söküp almışsa ben ne yapayım!"*²⁶⁷ diyerek uyarmıştır. Peygamberimiz (s.a.v) çocuklar arasında ayırım yapılmaması hususunda bizleri uyarmış ve *"Allah'a karşı gelmekten sakının, çocuklarınız arasında adil olun"*²⁶⁸ buyurmuştur. Yine Hz. Peygamber (s.a.v) çocuklarını anne-baba üzerindeki haklarından birinin de onların kendilerine eşit davranmaları olduğunu bildirmiştir.²⁶⁹ Bir başka hadiste de kız çocuğuna iyi davranan ve onu erkek çocuğuna tercih etmeyen kimsenin cennete gireceğini ifade etmiştir.²⁷⁰

Peygamberimiz (s.a.v) sevgi ve şefkat açısından çocuklardan hiçbirini diğerine tercih etmemiştir. Kız çocuklarının hor görüldüğü bir devirde her vesileyle kız çocuklarına değer verilmesi gerektiğini bizzat kendi davranışları ile göstermiştir.

266 Ebû Dâvûd, Zekât, 45.

267 Buhârî, Edeb, 18.

268 Müslim, Hibât, 3,13

269 bk. İbn Hanbel, "Müsned", IV, 269.

270 bk. Ebu Davud, "Edeb", 130

Yapılan araştırmalar, ebeveynin sevgi ve şefkat gibi manevi ilgisinin en az maddi ilgi kadar önemli olduğunu, bu ilgiden yoksun kalan çocukların uyum problemleri yaşadıklarını ve suç işleme eğilimlerinin daha güçlü olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çocuğun anne sütüyle beslenmesi, bedensel olduğu kadar ruh sağlığı bakımından da çok yararlı görülmekte ve böylece Kur'an-ı Kerim'in, "**Anneler çocuklarını tam iki yıl emzirsinler...**"²⁷¹ ayetinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Çocuğun dinî, ahlaki ve mesleki eğitimi ailenin en önemli görevidir. Eğitimin temel amacı, çocukların bilgide ve ahlakta donanımlı olmalarını sağlamaktır. "*Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir miras bırakamaz.*"²⁷² hadisi bu hususta ebeveynlere sorumluluk yüklemektedir.

Ebeveynin çocuklarına karşı vazifelerinin başında güzel bir isim koymak gelir. Ebeveyn çocuklarına dinini öğretmeyi ihmal etmemeli, onlara adil davranmalı, vakti geldiğinde onları evlendirmelidir.

Anne ve baba, çocuklarına iyi örnek olmalı; onlara yapamayacakları şeyleri vaat etmemelidirler. Nitekim Abdullah b. Amr'ın anlattığı şu olay Peygamberimiz'in (s.a.v) bu konudaki hassasiyetini göstermektedir: "*Resulullah'ın (s.a.v) evimizde bulunduğu bir günde: 'Gel, sana bir şey vereceğim, diye annem beni çağırdı. Resulullah (s.a.v), anneme: 'Çocuğa ne vermek istedin?' diye sordu. Annem: 'Hurma vereceğim, diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v): 'Eğer (aldatıp) bir şey vermeseysin, sana bir yalan günahı yazılırdı.' buyurdu.*"²⁷³

Çocuklar, anne ve babalarına Allah'ın (c.c.) birer emanetidir. Çocuklarına karşı görevlerini yerine getirip onları hayırlı birer evlat olarak yetiştiren ebeveyni Allah Resulü (s.a.v) şu şekilde müjdelemiştir: "*Geride kendisine dua edecek hayırlı çocuk bırakan kimsenin amel defteri kapanmaz, kendisine sürekli olarak hayır yazılır.*"²⁷⁴

ARAŞTIRINIZ

Lokman suresinin 13–19. ayetleri ışığında Lokman (as)'ın oğluna nasihatlerini sıralayınız.

-
-
-

"...De ki: Maldan harcadığınız şey ebeveyn, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolcular için olmalıdır..."

(Bakara suresi, 215. ayet.)

271 Bakara suresi, 233. ayet.

272 Tirmizî, Birr, 33.

273 Ebû Dâvûd, Edep, 88.

274 Ebû Dâvûd, Vesâya, 14.

3. AKRABALARIN BİRBİRLERİNE KARŞI GÖREV VE SORUMLULUKLARI

“Akrabalık bağlarını kesip koparan kimse cennete giremez.”

(Buhârî, Edeb, 11)

İslam kültüründe akraba ziyareti “sıla-i rahim” olarak adlandırılır. Kur’an-ı Kerim’de sıla-i rahim konusuna şu şekilde işaret edilmektedir: **“...Akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının...”**²⁷⁵ **“Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma.”**²⁷⁶

Akrabalar arasında yardımlaşma, dayanışma, ziyaretleşme, bayramlaşma, hoşgörü, iyilik ve ikram önemli ahlaki görevlerdendir. Bütün bunlar akrabalık ilişkilerini sürdürmeyi gerektirdiği için hadis-i şeriflerde bu konuya “sıla-i rahim” başlığı altında yer verilmiştir. Bir kutsî hadiste Allah Teala, kim akrabalık ilişkisini yaşatırsa kendisinin de o kuluna ilgisini sürdüreceğini, fakat akrabasını terk edenlerden de ilgisini keseceğini bildirmiştir.²⁷⁷

Hz. Peygamber (s.a.v), faziletlerin en üstününün, ziyareti kesen akrabayı ziyaret etmek olduğunu, ziyaretleşmenin rızkı bollaştıracığını bildirmiştir. Akrabaya mal yardımında bulunmanın başkalarına yapılan yardımın iki katı sevap kazandıracığını beyan etmiş hatta akrabalık ilişkisini kesenlerin cennete giremeyeceklerin arasında olduğunu haber vermiştir.²⁷⁸

Görüldüğü üzere Kur’an-ı Kerim’de ve Peygamber Efendimiz’in (s.a.v) hadislerinde akrabalarımızla ilişkilerimizin nasıl olması gerektiği ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır. Bu öğütlere kulak verilerek akrabalar sık sık ziyaret edilmeli, telefonla aranıp hâlleri, hatırları sorulmalıdır. Yardıma muhtaç olanların ihtiyaçları giderilmeli, bayram gibi özel günlerde ziyaret edilip gönülleri alınmalıdır. Dinimizin bu tavsiyelerine uyarak huzurlu ve mutlu bir toplum olmak için yakınlarımızı gözetmeli ve onlara gereken ilgiyi göstermeliyiz.

275 Nisâ suresi, 1. ayet.

276 İsrâ suresi, 26. ayet.

277 bk. Buhârî, Edeb, 13.

278 bk. Buhârî, Edeb, 12; Müslim, Birr, 20, 21.

DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ayet ve hadisler ışığında anne-baba haklarını yazınız.
2. Sıla-i rahim yapmanın önemini ve dinî hükmünü açıklayınız.
3. Çocukların anne-baba üzerindeki haklarını sıralayınız.
4. Ailenin niçin sadakat ve fedakârlık üzerine kurulması gerektiğini açıklayınız.
5. Aile kurmanın ferdi ve toplumsal faydaları yazınız.

B. Kutu içindeki kelimeleri kullanarak aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

toplum hayatına, dindarını, sevgi, sıla-i rahim, ailenin, bir ibadet üzere, bedeni sükûna, evliliğidir, aile, bir miras

1. Toplumun çekirdeğini oluşturur.
2. Toplumun temeli aile ise ailenin temeli de
3. Aile, yeni nesli hazırlar.
4. Evlilik; , ruhu huzura erdiren bir müessesedir.
5. Evlilikten hayır görmen için eşin seç!
6. Aileler, üzerine kurulmalıdır.
7. İslam kültüründe akraba ziyareti olarak adlandırılır.
8. "Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bırakamaz."
9. Çocuğun dinî, ahlaki ve mesleki eğitimi en önemli görevidir.
10. Eşler, Allah'ın (c.c.) rızasını elde etme düşüncesiyle evlenirlerse sürekli olurlar.

C. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi ailenin topluma kazandırdığı kazanımlar arasında sayılmaz?

- A) En doğal ve en yaygın eğitim öğretim kurumunu kazanır.
- B) Sağlam bir yapı kazanır.
- C) Ahlaki ve kültürel değerler yaşatılır.
- D) Sosyal dayanışma sayesinde fakirlikten uzaklaşılır.
- E) Toplumsal roller benimsetilir.

2. Aşağıdakilerden hangisi hadis-i şerifte, evlenirken dikkate alınması gereken hususlar arasında sayılmamıştır?

- A) Mal
- B) Dindarlık
- C) Denklik
- D) Güzellik
- E) Asalet

3. Aşağıdakilerden hangisi evlenmenin amaçları arasında sayılmaz?

- A) Allah'ın (c.c.) emrini yerine getirmek
- B) Zina ve diğer haramlardan korunmak
- C) Hayatın getirdiği sorunlarla ortaklaşa mücadele etmek
- D) Nesli idame ettirmek
- E) Peygamber'in (s.a.v) sünnetini yerine getirmek

4. Aşağıdakilerden hangisi evlatların ebeveyne karşı başlıca görevleri arasında sayılmaz?

- A) Maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak
- B) Huzurlu bir yaşama ortamı sağlamaya çalışmak
- C) Kendilerinden aşırı fedakârlıklar beklemek
- D) Haklarında şikâyetçi olmamak
- E) Hatıralarını yaşatmak üzere dostlarıyla ilişkiyi devam ettirmek

5. Aşağıdakilerden hangisi evlatların anne ve babalarına karşı başlıca görevleri arasında sayılmaz?

- A) Kusurlarını saklayıp iyiliklerinden söz ederek itibarlarını korumak
- B) Uyarılmaları zorunlu olan durumlarda ise susmak
- C) Hayatta iken ve öldükten sonra haklarında duacı olmak
- D) Haram olmayan konularda isteklerini yerine getirmek
- E) İbadetlerine yardımcı olmak

6. Akrabalık ilişkilerini sürdürmek için onları ziyaret etmeye hadis-i şerifte ne ad verilmektedir?

- A) Ziyaretleşme
- B) Sıla-i rahim
- C) Bayramlaşma
- D) Tebrikleşme
- E) Kutlama

7. Kur'an-ı Kerim bir çocuğun emzirme süresini kaç yıl olarak tavsiye ediyor?

- A) 1 yıl
- B) 1,5 yıl
- C) 1 yıl 8 ay
- D) 2 yıl
- E) 2 yıl 2 ay

8. Hadis-i şerife göre ailede annenin değeri kaçınıcı sıradadır?

- A) Birinci
- B) İkinci
- C) Üçüncü
- D) Dördüncü
- E) Beşinci